

Els metges del Renaixement

per

J. AIGUADER I MIRO

NOTES PRELIMINARS. II

IV.—INICIS ESPIRITUALS DEL RENAI- MENT

Durant els darrers segles de l'Edat Mitjana, l'escolàstica gaudia d'un poder gairebé religiós en l'ordre intel·lectual i amb aquesta coacció procurava mantenir una unitat i disciplina despòtica en el que afecta a la Filosofia i a la Ciència. Els casos d'indisciplina sovintejaven, però; el nostre Arnau de Vilanova dubta dels principis científics consagrats i exposa els seus dubtes d'una manera palesa i Roger Bacon empra mètodes d'investigació contraris als recomanats, més ben dit, manats, pels escolàstics. I com ells, molts d'altres.

L'humanisme, des del segle XIV, impulsat per Petrarca, té a Itàlia una franca florida. —Cal fer notar que, excepte la Universitat de Pàdua, a Itàlia l'escolasticisme no tingué mai la força que assolí en la restant Europa culte. S'estudiaren i es netejaren d'errors de còpia i d'interpolacions els textos dels autors clàssics llatins i en llatí del més pur els erudits intercanvien epístoles que esdevenen cèlebres.

Però Petrarca, que vol aprendre el grec, no pot fer-ho per manca de mestre. Des del segle V s'ha perdut a Europa l'ensenyança i coneixement de la llengua grega. A desgrat que l'idol de la Ciència de la filosofia escolàstica és Aristòtil i el de la Medicina Galè, les seves obres s'estudien en pèssimes traduccions dels àrabs, fetes la majoria d'elles d'unes traduccions anteriors, en llengua siríaca, i sense consultar els textos originals.

Cal anotar que en el món mahometà i cristià heterodox de l'Orient pròxim, floreix en el segle VIII un moviment humanista profund. Els orientals avancen en set o vuit segles a Europa en conèixer i reviscolar la Ciència i les lletres clàssiques. I d'aquestes mans rep l'Edat Mitjana la

seva filosofia i la seva ciència. Però, en seguir aquest camí es corromp l'aigua de les fonts amb múltiples traduccions i les interpolacions, glosses, errors de còpia, interpretació equivocada de paraules i de conceptes.

El fet és que sota la direcció de la ciència grega l'Occident europeu en desconeix l'idioma original i Petrarca no en rep més que unes quantes lliçons, insuficients, de Barlaam, un calabrès emigrat a Bizanci i que es troba a Itàlia de pas a complir una missió de l'emperador bizantí. Bocaccio ja l'aprèn més bé, també d'un altre calabrès emigrat. Grec defectuosíssim, perquè a Constantinoble es parlava una llengua completament corrompuda i només un nucli molt petit d'erudits podia comprendre i traduir els autors antics.

El primer mestre de llengua grega clàssica i amb coneixements profunds de la matèria fou Crisolaras, que a principis del XV, cinquanta-tres anys abans de la caiguda de Constantinoble, té a Florència un èxit de públic. Aquest èxit incita a molts professors bizantins a marxar a Itàlia a posar càtedra de grec. I abans, també, de la definitiva desfeta bizantina, ja els poderosos i erudits italians adquireixen manuscrits dels autors grecs, que paguen a pes d'or; s'envien, àlhuc, emisaris especials per a cercar-ne i el florentí Vespèsia de Bistici ja en fa un comerç regular i lucratiu.

En l'ordre religiós, la indisciplina també augmenta i no solament l'heretgia i l'esperit contrari al catolicisme o reformador dels seus principis, ritus o estructura sovintegen en declinar l'Edat Mitjana, sinó que com una conseqüència aristotèlica, àdhuc l'ateisme atreu a molts pensadors. Es multiplica el nombre d'erudits als qui s'acusava d'haver escrit el llibre titulat *Dels tres impostors*. Aquests suposats impostors eren Moisès, Jesús i Mahoma. Llibre llegendari que durant bona